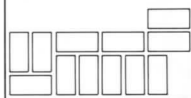

utrechts
monumenten
fonds

STEEN- GOED

De Hollandsche Daalder

vanuit de papieren begrepen

*Foto voorpagina:
Oudegracht 333 anno 1992.
(Foto: Foto Dienst Gemeente Utrecht).*

"STEEN-GOED" is een uitgave van

STICHTING HET UTRECHTS MONUMENTENFONDS

Dorstige Hartsteeg 21
3512 NV Utrecht

tel. 030 - 31 17 61
postrekening 427215

Het Utrechts Monumentenfonds is een beherende en restaurerende instelling van monumentale woonhuizen in Utrecht.

Voor minimaal f 10,- per jaar of f 250,- ineens is men begunstiger van de stichting. Men ontvangt dan het Jaarverslag, "STEEN-GOED", de Nieuwsbrieven en uitnodigingen voor vergaderingen en excursies.

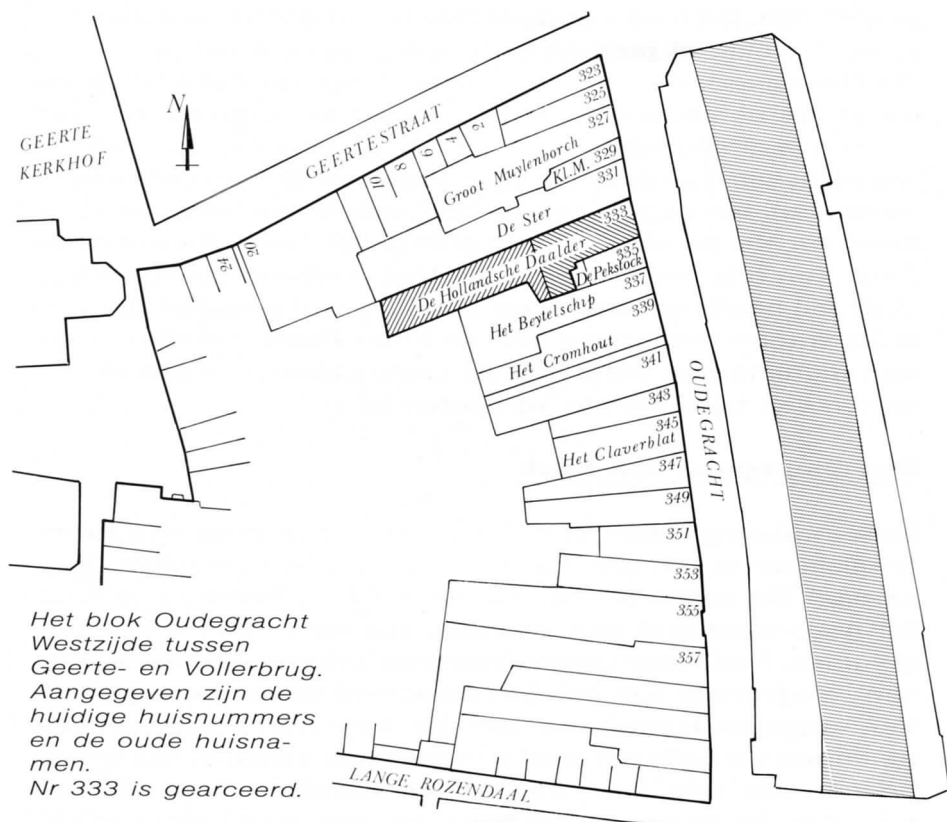
Ter inleiding.

In 1968 werden we eigenaar-bewoner van het huis Oudegracht 333. Dit huis - eertijds "De Hollandsche Daalder" geheten - wekte al meteen onze nieuwsgierigheid op. Dit Steengoed is een korte samenvatting van wat uit archivalia en uit persoonlijke waarnemingen te vertellen valt. Het zoeken was spannender dan de gegevens die daarvan het resultaat zijn. Langs allerlei omwegen vindt men een achternaam van een eigenaar, een beroepsaanduiding, een familierelatie. Kleine visjes in een enorm net. Deze geschiedenis heeft dan ook mogelijk voor de lezers weinig spektakulairs. Voor mij heeft het turen naar één huis wel gemaakt dat veel meer vragen ontstonden over de buurt waarin het stond, over de inrichting van het dagelijks (bedrijfs)leven, zodat verder onderzoek bijna niet te vermijden is!

Een Steengoed van hout.

De aanduiding "Steengoed" voor deze aflevering is in zoverre misleidend, dat hier sprake is van een sterk houthoudend verhaal. De geschiedenis van het huis is gevestigd op hout. Dit hout 'weet niet van zwijgen'. Het huis heeft vele eigen geluiden. Niet zozeer een refrein van 'Eeuwig Zingen de Bosen', maar meer van de rijen bewoners die ons voorgingen. Van angstaanjagend werden ze vertrouwd. Aanvankelijk meenden we zelfs dat zich 's nachts een verstekeling in huis bevond die zich daar meer thuis voelde dan wij. Er was gedrentel op de trappen te horen en vaag gestommel op zolder en het dak; scherpe knallen op min of meer vaste tijden en het geluid van zich openende deuren deden ons gealarmeerd op speurtocht gaan. Bij sterke wind leek het huis soms van plan moedeloos grommend de Oudegracht in te stappen. Deze geluiden uit het hout vormden een rode draad bij het zoeken naar de geschiedenis. Daar waren allereerst de geluiden van indertijd huis aan huis gevestigde (scheeps)-timmerlieden, meubelmakers, schrijnwerkers en metselaars. De dag eindigde in die buurt met een dreun als de Tolsteegpoort 's avonds na de boefklok werd dichtgegooid. Er was een hamerslag bij de zoveelste openbare verkoop; het sluiten - vele malen in een kleine vijf eeuwen - van een doodskist. Het geluidenpakket wordt symbolisch afge-

sloten met de 'Klop op de deur' door Ina Boudier-Bakker. Het huis is dan al lang een geliefde plek geworden voor mensen die juist de stilte zoeken: renteniers en gepensioneerden.

Het blok Oudegracht Westzijde tussen Geerte- en Vollerbrug. Aangegeven zijn de huidige huisnummers en de oude huisnamen. Nr 333 is gearceerd.

1. Eigenaren/bewoners en hun beroep.

Een volledige lijst van eigenaren is als bijlage opgenomen. Hier worden de meest in het oog springende periodes en eigenaren genoemd.

1526. De - naar ons beste weten - oudste verwijzing naar het huis dateert uit 1526. Een transport d.d. 17-5-1600 (van het buurhuis 335) bevat een herhaling van een veel eerder transport, waaruit blijkt dat op 8-5-1526 Jan Knijff Jansse eigenaar is van nummer 333. Hij is mogelijk 'kistemaker'. Als verwanten van Knijff worden genoemd zijn dochter Mechteld, gehuwd met Jan de Munter.

1536-1605: Dirck Heinricss van Sant gehuwd met Cecilia Gart Luytensdr. Heinricss is kistemaker en houtkoper. De daarna volgende eigenaren tot 1605 zijn familieleden cq. erfgenamen van Van Sant.

1605-1691: Het huis wisselt acht maal van eigenaar; twee maal door veiling 'bij Willig Decreet'. De eigenaren zijn voorzover bekend: kistemaker, schrijnwerker, stadstimmerman, meester-metselaar.

1691-1837: Periode Versteeg - Ravesteijn. Deze periode begint met de overdracht aan Johannes Versteeg, houtkoper, gehuwd met Willemina van Charlois. Versteeg koopt meer huizen, o.a. het even verder gelegen Groot Muiylenborch (nu nummer 327). Tot 1804 blijft het huis in bezit van de familie Versteeg. Het is tevens hun woonadres. Johannes wordt als hoofd van het bedrijf opgevolgd door zijn zoon Hendrik, eveneens houtkoper, gehuwd met Willemina van Poolsum. Houtkoperij hield kennelijk niet alleen in het kopen en verkopen van oud en nieuw hout maar ook het aankopen en herstellen van huizen en bouwactiviteiten.

Zo is bekend dat Hendrik Versteeg in 1758 opdracht krijgt van de weduwe Nagtglas-Ravesteijn om het buitenhuis De Liesbosch te verbouwen en op het daarachter gelegen terrein twee steenovens met droogschuren en een aantal daggelderswoningen te bouwen. Dit geheel is een huwelijksgeschenk voor haar zoon Jan Nagtglas gehuwd met een dochter - Jacoba - van Hendrik Versteeg.

Hendrik breidt het onroerend goed bezit aanzienlijk uit, ook in de onmiddellijke omgeving. Bij de derde generatie Versteeg breekt de lijn af. Als in 1804 Jan Everard Versteeg, houtkoper, zoon van Hendrik Versteeg, ongehuwd en kinderloos overlijdt, komt het huis en het bedrijf in handen van een zoon van Versteeg's zuster Jacoba, Jan Everard Ravesteijn, eveneens houtkoper. In 1829 overlijdt Jan Everard Ravesteijn. De boedel wordt geveild en verdeeld. Er is kennelijk geen animo meer om een gemeenschappelijk familiebedrijf te houden. De weduwe Wilhelmina Wölf-Ravesteijn (zuster, tevens schoonzuster van de overledene: Jan Everard was gehuwd met een zuster van Wolff) koopt nog een aanzienlijk deel uit de boedel. Na haar overlijden wordt ook dit deel verspreid, zij het overwegend over familieleden zodat ook dan (eerste helft 19e eeuw) nog veel huizen en grond rondom in bezit zijn van afzonderlijke Ravesteijnen en andere nazaten van Versteeg.

Na de periode Versteeg-Ravesteijn komt het niet meer voor dat het huis aan een volgende generatie van dezelfde familie overgedragen wordt.

1837-1992: In deze tijd is het pand overwegend als particulier woonhuis in gebruik. Hier worden twee eigenaren genoemd: Mejuffrouw Elisabeth Templeman van der Hoeven en de familie Boudier.

Mejuffrouw Templeman van der Hoeven koopt het huis in 1866 van Johann Heinrich Weyler. Na de dood van zijn vrouw in 1864 verzoekt Weyler aan de rechtbank (i.v.m. de minderjarigheid van zijn kinderen) het huis te mogen verkopen. Hij stelt dat hij een goede prijs kan krijgen (fl. 9500.-). Hij vindt dat hij in het belang van zichzelf en de kinderen dit aanbod moet aanvaarden "...gezien den verouderden staat waarin het perceel zich bevindt en de vele herstellingen die daaraan dringend nodig zijn...". De door de rechtbank beëdigde timmerlieden Van Dranen, Van Cuilenburgh en Muller, komen na het 'opnemen en waarden' van het pand op een lagere prijs (fl. 8250.-). Mejuffrouw Templeman deed het bovengenoemde goede bod niet uit onnozelheid: zij kende het pand en woonde er al, mogelijk als gouvernante of huislerares van de kinderen Weyler.

'Gij had gehad
een jong verkentje'
Wiens huiswerk is
versnipperd
om kieren in
het houtwerk te
dichten?

voor ledene
jk had gehad een plank
gij had gehad een jong
verkentje
had had gehad een schryf
en ⁿ hadde gehad een

Kinderen waren de laatste decennia schaarse gasten in huis. Zijn de snippers van een oud huiswerkschrift die werden gevonden achter één van de kamstukken in de voorgevel, uit haar tijd? Elisabeth Templeman moet van het huis - ondanks de vervallen staat - gehouden hebben. Zij heeft het hersteld, lang bewoond en zij heeft een plattegrond van de toenmalige toestand nagelaten (zie blz. 12).

1928-1968: Familie Boudier en hun erfgenamen.

Henri Boudier, in 1928 nog inspecteur der Posterijen en Telegrafie te Groningen, is gehuwd met Clazina (Ina) Bakker. Vanaf nu lijken vorige (en toekomstige?) eigenaren te verbleken: het huis is voortaan 'het huis van Ina Boudier'. Ook hier is sprake van liefde: "...een gezellig oud huis met lieve tuin. We hebben wel geboft met dit huis...". Daar voltooide zij "De klop op de deur" in haar oudste plunje achter twee aan elkaar geschoven tafeltjes van ongelijke hoogte waaroverheen een oud divankleed - een afleggertje van een kennis - was geworpen.' 2)

Ina Boudier in de achtertuin van haar huis aan de Oudegracht. 2)

2. Speculeren over de huisnaam.

Het huis heette "De Hollandsche Daalder". In 1614 wordt deze naam voor het eerst en in 1792 voor het laatst gebruikt. Er was sprake van een uithangbord.

Een Hollandse daalder op ware grootte. 3)

Het slaan van deze daalders vanaf 1575 door de Staten van Holland was een opstandig gebaar: de munt toonde niet het borstbeeld van de Spaanse koning, maar van een geharnaste vorst met gelaatstrekken die verdacht veel op die van Willem van Oranje leken!

Voordat de Spanjaarden in 1577 de stad verlieten zal het bord er beslist niet gehangen hebben: de kelders van Vredenburg zaten toen nog volgepropt met 'andersdenkenden' en hoogstwaarschijnlijk was een van de hypotheekhouders (in 1567) dezelfde Jonkheer Jacob van Quaerib die elders 'kapitein van de trawanten op het Vreeburg' wordt genoemd. Alle reden om niet te vroeg uit te proberen hoeveel Utrechtse klappen een Hollandse Daalder waard was. Deze huisnaam wijkt af van die in de omgeving die meest verwijzen naar de nering of ambacht van de bewoner, soms ook als min of meer komische bijnamen lijken bedoeld, zoals de "Naedorst" voor Klein Muilenborg (329) of "Het Proefcruysraempt" voor nummer 335 dat eerst de "Pekstok" heette. Ook de bewoners werden wel met bijnamen en aliasen aangeduid: in dat zelfde huis "De Naedorst" woonde in 1593 ene Simon van Vliet die zowel Simon de Veerman als Simon Cnoepseel (de touwknoper) wordt genoemd.

Mogelijk speelt nog een rol dat één van de oudste eigenaren familie was van Jan Jansse die Munter. In 1555 zien we nog een lid van de familie Munter **die munter is**. 4) Het uithangbord zou een politiek gebaar kunnen zijn waarin tevens

een oude naam, Munter, wordt herdacht. In ieder geval hebben de Versteegen geen Spaanse of pro-katholieke sympathieën gekoesterd: zij waren hervormd en hadden een sterke band met de Geertekerk.

3. Het huis in zijn omgeving:

Oplossingen voor opslag, aan- en afvoer.

'*De Schuitemakers*'. Het stadsdeel westzijde Oudegracht van Reguliersklooster tot aan de Vollerbrug heette vanouds 'onder de scuyltemaeckers'. Schuitemakers en sloopstimmerlui waren in de buurt rijk vertegenwoordigd. Huisnamen als "Peckstock", "Cromhout", "Beytelschip", "Het Merchtschip van Dordt", "De Samoreus" spreken voor zichzelf.

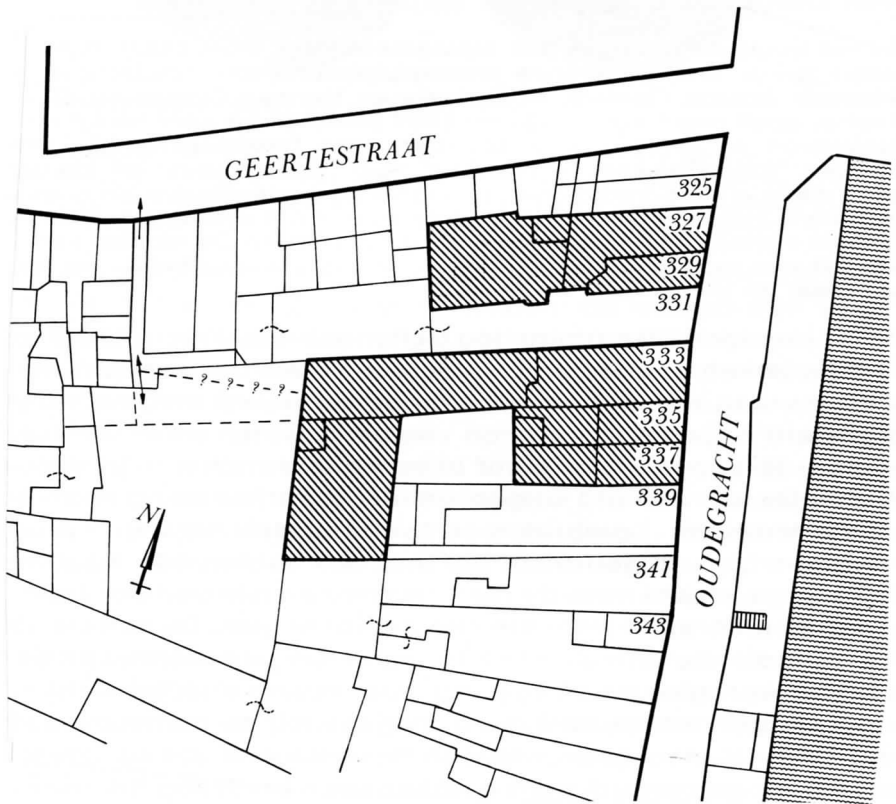
In het buurhuis nummer 335 bijvoorbeeld woonden vanaf 1536 in ieder geval drie generaties sloopstimmerlieden, respectievelijk Herman Jansse, Cornelis Hermensse en Herman Cornelisse. Deze laatste geeft nog tussen 1594 en 1597 plechten op door hem nieuw geleverde of gerepareerde schepen: een "cromsteefschip", een nieuwe "Amsterdamse schietschuit", een "Samoreusschip". Verder zien we in andere transporten bierschuiten, kadeschuiten en marktschuiten. Het zal voor een deel gegaan zijn om sloopstimmerlieden zoals er enkele eeuwen later nog volop in de gracht liggen. De reparatie echter van een reusachtig schip als een samoreus maakt benieuwd hoe en waar dit plaats had. ⁵⁾

In de onmiddellijke omgeving treffen we naast (sloopstimmer)lieden en houtkoperijen ook nog enkele brouwerijen aan. Op de vraag wat en hoeveel er in die bedrijven omging, waar dat werd opgeslagen en hoe vervoerd, weten we maar heel weinig te antwoorden. Hout bijvoorbeeld moest men vanaf het water aan de kant krijgen, vanaf de werf omhoog naar de achterterreinen, houttuinen en 'werkhuizen'. Als men op de werf een 'peerd' gebruikte om met een 'juckwynde' hout op te takelen, moest men dit dier - zonder zich te vertillen uiteraard! - omhoog en weer omlaag zien te krijgen. Dit kon via de kelders als die aan de tuinkant uitgingen op werfnivo hadden en een glooiende opgang naar tuinnivo (zulke kelderdoorgangen waren heel goed mogelijk bij de nummers 335 en 337). Of men gebruikte een hijsinstallatie die op straatnivo door een paard werd aangedreven en droeg het materiaal vervolgens op de schouder naar het achterterrein via de poortwegen die veelal te smal waren voor een paard en wagen. We hebben gezocht naar aanwijzingen m.b.t. loodsen, schuren, toe- en uitgangen.

Loodsen, schuren en bijgebouwen bij de Hollandsche Daalder.

In de oudste transporten wordt niets gezegd over bijgebouwen. Dat strookt met de gedachte dat kistmakers/houtkopers in die tijd misschien kleinschaliger werkten en bijvoorbeeld volstonden met het gebruik van hun kelder en de werven.

We vinden ook in de transporten van de naastliggende huizen slechts enkele aanwijzingen over schuren en dergelijke. Een voorbeeld is een door van Es in 1669 aangekochte loods achter de voormalige brouwerij Groot Muylenborch (327). Deze loods meet liefst 66 bij 21 voet binnenwerks. Bepaald geen kleinigheid.

Johannes en Hendrik Versteeg kochten tussen 1698 en 1775 achtereenvolgens de nummers 329, 337, 335 en 327 (gearceerd). Met ????? is aangegeven hoe de gang in de Geertestraat mogelijk aansloot op het achterterrein van Oudegracht 333.

Een cleyn huysken. In 1614 wordt onder de eigenaar van Couwenhoven melding gemaakt van een nieuwe 'camer', 'een cleyn huysken', 't nye getimmer' staande 'achter t'eynde den hoff' van het grote huis. Na 1691 wordt het niet meer genoemd. Dan is er ineens sprake van de 'houtschuren van Versteeg'. Mogelijk heeft het huisje gelegen op een - nu - verhoogde plaats achter in de tuin op een plaats waar nu de aloude juttepeer tracht te overleven, met als speciale belemmering dat er een dik pakket puin in de grond zit.

Schaalvergroting. Een echte uitbreidingsrace - ook naar bedrijfsruimte - heeft plaats onder de eigenaren Johannes en Hendrik Versteeg. Bovenstaande afbeelding geeft een overzicht van de (in de nabijheid) aangekochte panden met het jaar van aankoop. De bestemming van de twee aangekochte schuren - mogelijk aanvankelijk behorende bij de ervoor gelegen grachtenpanden - is duidelijk: houtopslag; wat hij met de gekochte woningen deed (verhuren aan familie, personeelswoningen, belegging ??) is alleen duidelijk geworden voor nummer 335, het buurhuis: dat wordt op een datum na 1771 via een aantal doorbrekingen in de zijmuur verbonden met nummer 333: beneden wordt het kantoor en boven dienstbodenkamertjes.

Rond de uitgang in de Geertestraat beschikt de familie bovendien over enkele kameren, een stalling en koetshuis. Onder Westraven tenslotte heeft Hendrik Versteeg in 1722 een stuk grond gekocht nabij de zaagmolen "De Oude Keyser"; in 1726 koopt hij de molen met molenaarswoning erbij. Deze woning verdeftigt tot buitenplaats en heet in 1829 Dijkzigt.

Toe- en uitgangen. 'Mitte poort uytgaende in Sinte Geertruydensteech'. De Hollandsche Daalder had al vanaf 1551 een afsluitbare vrije uitgang in de Geertestraat. In 1575 wordt van deze uitgang gezegd dat deze vanouds dient voor het huis van Dirck Henricxs, de toenmalige eigenaar van de "Daalder", maar ook voor dat van Peter van Daal (later "Het Claverblat", nu nummer 345). Deze gang liep - hoe precies? - langs de achterzijde van een aantal percelen aan de Oudegracht. In 1829 wordt nog gesproken over 'gemeene gang' en wordt ook een onderhoudsplicht vermeld die Hendrik Versteeg in 1727 op zich nam. Daar liggen ook kameren en

bedrijfsgebouwen als stal en koetshuis, en de omschrijving wekt de indruk dat men door de tuin achter "De Daalder" naar de Geertestraat kon gaan. De poort en de rest van de gang zijn nog te zien tussen de nummers Geertestraat 20 en 24. Deze poort echter is smal en ligt ver van het hoofdhuis en het water. Geen wonder dat Hendrik Versteeg ervoor kiest om na de aankoop van het huis nummer 337 een doorgang door de werfkelder van dat huis te maken. Daardoor ontstaat een kortere weg naar de houtschuren op het achterterrein. In 1845 vervalt deze doorgang.

Vorm en omvang van het perceel. Indien we de omvang van het perceel rond 1600 kenden, waren twee andere vragen ook beantwoord: de ligging van het 'Cleyen huysken' dat rond 1614 achter in 'de hof' wordt gebouwd, en de aansluiting van de tuin op de uitgang. De huidige oppervlakte is 360 vierkante meter. We vonden weliswaar geen aanwijzingen dat ooit grond verkocht (en dus het perceel verkleind) is, maar beseffen dat het huis menigmaal in handen is geweest van speculatieve kopers. We nemen aan dat het perceel, toen evenals nu, een lange smalle strook van ongeveer 6 meter breedte was. Het gedeelte waarop nu de keuken ligt, vormt duidelijk een latere uitbreiding zijwaarts. Verder kan alleen de diepte veranderd zijn. De vraag wordt dan waar rond 1600 de achtergrens lag, met andere woorden: welke achterbelendingen worden genoemd. In de transporten (in 1605 en 1620) wordt slechts op één manier een achterbelending genoemd: 'Streckende tot achteraeen 't erff van Henrik Rutgers van Wiert'. Welnu, in 1587 heeft Van Wiert bezit ten oosten van "De Coeckenberg" en ten westen van een gang uitkomende in de Geertestraat met een poort. Dit moet ter hoogte van het huidige nummer 24 zijn. Deze achterbelending is alleen begrijpelijk als we aannemen dat zowel het erf van "De Hollandse Daalder" als dat van Van Wiert beiden dieper waren dan nu. In de afbeelding is deze veronderstelling met vraagtekens ingetekend.

4. Waarom moeten wij elk jaar Fl. 4,40 aan de gemeente Utrecht betalen?

Bij de recente overdrachten vinden we de zinsnede: 'belast met een uitgang van vier gulden veertig 's jaars ten behoeve van de gemeente Utrecht'. Deze licht toe dat het gaat om de

erkenning dat grond waarvan men op de een of andere manier gebruik maakt, eigendom is van de gemeente. In het geval van "De Daalder", veronderstelt men dat het gaat om de stoep die op openbare grond zou liggen. Om dit te verifiëren hebben we alle transporten vanaf heden zover mogelijk terug nagezien en komen dan tot een ander resultaat. De zinsnede 'belast met een uitgang...' komt voor in transporten van resp. 1901, 1845 en 1829. Verder terug, komt pas weer in 1691 hetzelfde bedrag terug, maar blijkt dan een oudeigen van vier gulden en acht stuivers 'die den convente van 't Bagijnhoff daer jaerlijcks uyt competerende is'. Nog verder terug luidt het bedrag vier beyerse guldens (van 12 stuiver per gulden) ook weer voor het Bagijnhof. In 1576 heet het: 'de helft van acht gulden 's jaers ten behoeve van het Bagijnhof'. In 1536 wordt gezegd: 'acht gulden erfelijke rente ten behoeve van de nakomelingen van Jacob Kuytert te Amersfoort'. In 1537 laat Henrick Kuytert te Amersfoort na aan 'meecht' Gerborg Wijer Coninxdochter, : ' de helft van een losrente ten laste van Dirk Henrickss uit een huis en hofstede gelegen onder de Schuitemakers '. We denken dat er niet zozeer sprake was van een recht van de gemeente Utrecht alswel van een oudeigen dat gewoon tussen particulieren verworven, gesplitst etc. etc. kon worden. Nu nog uitzoeken aan wie Gerborg Wijer Coninx-dochter te Amersfoort haar rente heeft nagelaten (misschien is zij bagijntje geworden?).

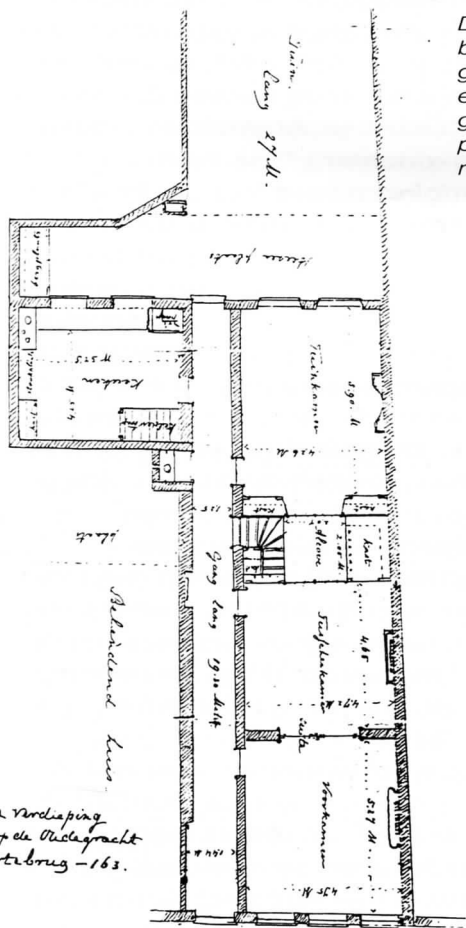
5. Aanwijzingen over gebruik, bestemming en inrichting.

De spaarzame archiefgegevens waaruit blijkt hoe (delen van) huis en hof gebruikt werden, volgen hieronder.

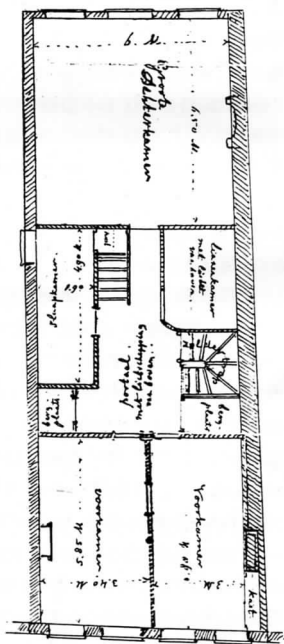
- 1587: woonhuis voor Jan Meertens van der Meer.
- 1667: de koper blijkt gehouden 'de twee jaeren huur die Justus van der Burch, brouwer, aen de kelder, solder ende hoff hebbende is, uyttehouden, waervoor de coper jaerlijcks sal genieten negentig guldens' (ter vergelijking: de verkoopprijs bedraagt Fl. 2710.-). Deze brouwerij - De Ster - was gevestigd in het buurhuis nr. 331.
- Tussen 1691 en 1837 is het huis het woonhuis voor de families Versteeg en Ravesteijn.
- Pas bij de veiling van 1829 krijgen we iets te zien van de inrichting van het huis. In die tijd waren de nummers 333 en 335 verenigd. Over de indeling en aankleding van dit verenigde huis zegt het veilingbiljet:

'zijnde dit huis beneden voorzien van een gang met marmeren stenen bevoerd/aan de een zijde eene groote en ruime kamer met drie ramen, behangen, met marmeren schoorsteen en gestukadoord, daar achter een suite, met porte brisé, alcove en kasten, en eene achterkamer, beide insgelijks behangen, met marmeren schoorsteenen en vaste spiegels, en aan de andere zijde (het oude nummer 335) het kantoor met eene afzonderlijke deur in eenen gang daarnaast uitkomende waardoor men van de gracht naar de houtschuren gaat/ achter het kantoor een kamertje op de plaats ziende, met kasten. Voorts (vervolg 333) kelder; keuken met fournuis, op de binnenplaats uitkomende waarop een bewaarkok/ wijn- en provisiekelders, twee regen- en putwaterspomp, sekreet, kasten en verdere gemakken. Wijders boven vier kamers (333), meest behangen met stookplaat- sen en met marmeren schoorsteen, achter twee domestieke kamers met slaapsteden en ene provisiekamer met kasten (?), en eindelijk drie zolders en vliering over het gehele huis'.

Door de adressering - Geerte- brug 163 - kan deze plattegrond gedateerd worden tussen 1890 en 1917. Waarschijnlijk is deze gemaakt t.b.v. mejuffrouw Templeman. Zolder en kelder waren niet afgebeeld.

Begane grond

Verdieping

*Behaede verdieping
en huis op de Oudegracht
Geertebrug - 163.*

Sommige details van deze beschrijving zijn nog te zien op de plattegrond.

- Op 1-11-1848 wordt de kluis en werf voor de duur van zes jaar verhuurd aan de firma Nagtglas en Achterberg, in wijnen, voor zestig gulden per jaar.

- 1880 - 1893: uit die tijd is bewaard een plattegrond na of ten behoeve van een verbouwing door mejuffrouw Templeman. Afgebeeld zijn parterre en verdieping. Deze plattegrond vertoont veel overeenkomsten met de huidige indeling, behalve in en rond het trappenhuis: de spiltrap is vervangen door een steektrap; de alkoof is verdwenen. Het trappenhuis is daardoor opener en lichter geworden.

- In de periode Boudier is de kelder enige jaren sociëteit geweest voor de onconventionele studentenvereniging Prometheus⁶⁾. Zij timmerden er banken en tafeltjes, legden elektra aan, bouwden een podiumpje, een bar en decoreerden de gewelven. Tenslotte kwam als laatste de Utrechtse duivenvereniging een aantal jaren bijeen in de kelder.

De kelder anno 1992.

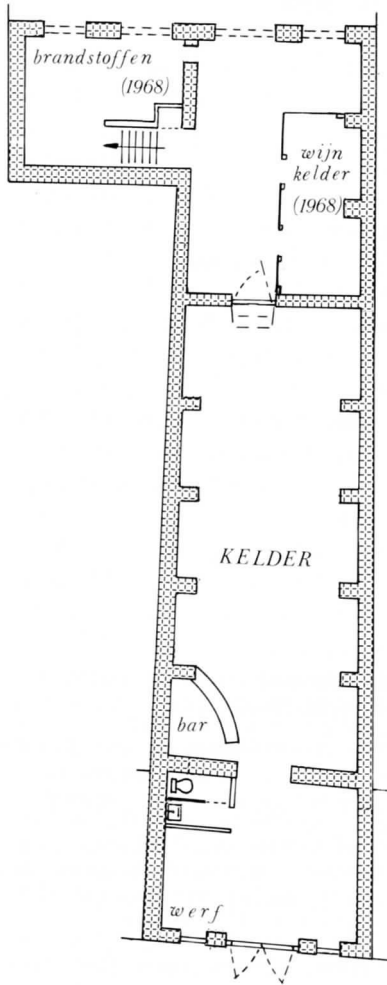
6. Het Huis in 1968.

Tenslotte kunnen we een papieren wandelingetje door het huis maken zoals we dat in 1968 aantreffen. De zolder was nog onbeschoten, aardedonker, en diende vanouds om de was te drogen getuige de wasplanken die langs alle jukken zijn gespijkerd; verder bevonden zich daar twee betrekkelijk nieuw ogende uit kraalschroten getimmerde dienstbodenkamertjes. We weten niet hoelang ze dienst deden. De zolderkamer aan de tuinkant was ingericht als logeerkamer en werd ook wel verhuurd aan studenten.

De slaapverdieping huisde aan de tuinkant mijnheer en mevrouw Boudier, terwijl Anna van der Wal, die jaren lang voor Mevrouw Boudier zorgde, in een klein zijkamertje sliep. In de grote slaapkamer troffen we eveneens resten aan van een oudere slaapstede die mogelijk als een soort apart houten huisje in de ruimte stond. De kamers aan de straatkant huisden resp. de werkkamer van mijnheer Boudier en van mevrouw. Er was een eenvoudige badkamer met een schier voorwereldlijk bad op pootjes. Sporen van oudere bestemmingen waren daar niet te vinden.

Beneden was de tussenkamer bestemd als eetkamer; deze was afsluitbaar met schuifdeuren en werd de spelonk genoemd. De keuken en tuinkamer zijn de laatste 80 jaar, zo te zien, niet van bestemming veranderd, behalve dat de keukens eertijds geen deur naar het plaatsje had.

De kelder onder de keuken was een brandstoffenkelder verdeeld in grote houten hokken waar we resten turf, eierkolen, briketten, cokes en fornuiskolen aantreffen. De plavuizenvloer daar was geheel vernield door het houthakken. De kelder onder het achterhuis was in de lengte afgeschoten met latwerk waarin houten deuren, afsluitbaar met slot en grendel. Daarin stonden eikenhouten bokken waarop een uitneembare lattenconstructie lag, speciaal geschikt om flessen te bewaren. Mogelijk was dit nog een rest van de wijnopslag van de firma Nagtglas of van de wijnkelder van Ravesteijn.

In de plavuizen voor die deuren waren diepe sporen uitgesleten van de talloze malen dat daar iemand iets ging halen. In die kelder is ook nog een hokje dat het meest op de rest van een droogplee lijkt. Mogelijk was dit het eerste gemak van het huis of anders gereserveerd voor diegenen die hun brood onder straatniveau moesten verdienen.

In het algemeen was de sfeer in het huis veel gedekter dan nu door de goudbruine behangsels, de glas-in-lood bovenramen, de donkere groenen van het schilderwerk en het geringe aantal lichtpunten.

7. Bouwhistorie.

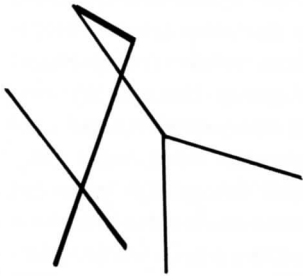
Vragen stellen is voor iedereen. Bouwhistorie echter is een vak. Gelukkig was Bart Klück bereid gericht te kijken naar aanduidingen van de bouwhistorie. Zijn aantekeningen komen te zijner tijd beschikbaar als antwoord, aanvulling, correctie en prikkel tot verder onderzoek.

In Dolfin e.a.: "Utrecht, de huizen binnen de singels", staat over nummer 333: 'een in aanleg middeleeuws diep huis ... op het voorste deel van het hoofdhuis staat een middeleeuwse kap ... bijzonder is de overwelfing van de kelder van het achterste gedeelte van het huis. Hier bevinden zich kleine kruisgewelven tussen drie gordelbogen'.⁷⁾ Dit laatste was bedoeld om de bruikbare ruimte (stahoogte) te vergroten.

De kap. De meeste vragen hebben wij over de kap en de zolder boven het hoofdhuis. Deze kap telde oorspronkelijk 7 nogal zwaar uitgevallen jukken waarvan de nummers 1 en 2 aan de tuinkant grotendeels zijn weggezaagd om daar een bruikbare zolderkamer te maken.

Deze jukken zijn rijkelijk voorzien van merken. De afstand tussen de jukken onderling is overal ongeveer gelijk behalve tussen nummer zeven en de voorgevel. Mogelijk wijst dit op een oude uitkraging aan de voorgevel.

In een huis waar zo lang houtkopers hebben gewoond, kan men echter alles verwachten, ook dat er een kap uit een ander huis op staat.

Naast de telmerken (zaagsneden en ronde putjes voor resp. rechts en links) zijn op de spanten tot nu toe 21 - zo te zien - gegutste merken gevonden. Sommige zijn verzaagd; sommige deels weggetimmerd; sommige zo ruim 'gepland' dat ze maar gedeeltelijk zijn afgebeeld. Er zijn ook een aantal veel minder diep ingewerkte merken - geritst? - te zien. De meest voorkomende is hiernaast op 30% van de ware grootte afgebeeld.

Onder de jukken kan men niet rechtop staan: menige krukende vloek mocht ik opvangen van personen die goedgeleumd op verkenning togen. Zo'n zolder kon onmogelijk in 1667 verhuurd worden aan een brouwer voor negentig harde guldens! Hier moet veel veranderd zijn, mogelijk om een hogere slaapverdieping te creëren. Naar boven kijkend,

valt ook op dat een hele serie windschoren weggebroken is. Bart Klück constateerde bovendien dat een zoldervloer op de huidige ooghoogte verdwenen is. Deze verbouwing waarbij een verdieping verviel, markeert o.i. de wens het huis nog uitsluitend voor woondoeleinden te gebruiken.

Een kleine kroniek. Hier geven we een kleine kroniek van die veranderingen waarover we iets meer geïnformeerd zijn.

- De eerste aanwijzing is pas van 1803: een inscriptie in de gevel vertelt dat Jacobus Johannes Ravesteijn, een oomzegger van de toenmalige eigenaar Jan Everard Versteeg, een eerste steen heeft gelegd.

Deze verbouwing bestond waarschijnlijk in een drastische modernisering waardoor een herenhuis ontstond in de plaats van een eenvoudig werkhuis met minimale privéruimtes. Mogelijk is toen ook in één zwaai de keuken gebouwd en de verbinding met het buurhuis nummer 335 gemaakt, waardoor bedrijf en privé volledig konden worden gescheiden.

- Mejjuffrouw Templeman heeft het huis hersteld tussen 1866 en 1894, maar mogelijk weinig aan de structuur veranderd.
- Mogelijk heeft De Waal Malefijt tussen 1918 en 1928 het trappenhuis gemoderniseerd. In ieder geval zijn er geen alcoven en slaapsteden meer als Boudier het huis betreft.
- In de periode Boudier zijn twee van de vier zware schoorstenen verdwenen; is de werkkamer van mijnheer rond 1938 bij wijze van jubileumgeschenk geheel in Olivier B. Bommelgothiek vertimmerd; is Pegus aangelegd waardoor de noodzaak van goede schoorstenen verdween en de bestaande schouwen meer als decoratie gingen dienen.
- In 1951 worden de rechten op werf en werfmuur, kade en balies afgestaan aan de gemeente. Kort daarna wordt begonnen aan de restauratie van de werfmuur.
- Na 1968 is eerst de kap hersteld en beschoten; alle lood- en zinkwerk vernieuwd; de resterende schoorstenen opnieuw opgemetseld.

- In 1980 heeft - mede dank zij de bemiddeling van het UMF - een grote restauratiebeurt plaats waarbij vooral de kelders en achtermuren worden hersteld. De wil om bouwhistorische details die zich toen - soms eenmalig - lieten zien , vast te leggen, verloor het vaak van de drukte en de rompslomp van het bouwen.

De medewerkers van de inmiddels opgeheven firma Aantjes onder leiding van het architectenburo Verlaan en Bouwstra maakten een huis waardoor het wonen aldaar nog aantrekkelijker werd dan het al was. Het huis is geschikt voor alle levensstijlperken. Liefhebbers zullen dus even geduld moeten hebben.

8. Vragen die blijven.

Onvermijdelijk heeft het zoeken naar gegevens over "De Nederlandsche Daalder" geleid tot meer vragen dan waarmee we startten. Hoe woonde men nu precies, wat hield een bepaald bedrijf in, waar woonden de knechts, welke invloed hadden de talrijke familierelaties op de sociale opbouw van een buurt? Het meest voor de hand liggende vervolg is een overzicht van de handel en wandel van het hele bouwblok tussen Geerte- en Vollerbrug. Dat vraagt wel om een legertje belangstellenden!

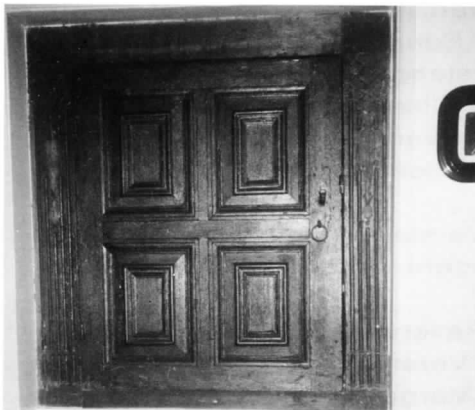
Veel dank aan de werkgroep Historisch Onderzoek voor hun meedenken en meelesen. Bijzondere dank aan de heer A. Vermeul voor de vele uren die hij aan de transcriptie van dokumenten besteedde, aan Ans Wigbold voor haar fotografische bijdragen en aan D.H. van Sichem voor de lay-out en het drukklaar maken van dit boekje.

W. Zwanikken

Lijst van Eigenaren-bewoners.

- ???? - 1536 Jan Jansse Knijff c.s., mogelijk kistemaker
1536 - 1568 Dirck Heynricss van Sant, kistemaker/houtkoper, gehuwd met Cecilia Gart Luytgensdr.
1568 - 1576 Ludolph Dircxs van Sant, gehuwd met Suzanna Jansdr van den Bosch.
1576 - 1605 Jan Meertens van der Meer, procureur, gehuwd met Justina Dircxdr van Sant(en), Bewoner
1605 - 1612 Symon Jacobss van Leyden, gehuwd met Anna Jansdr van Schayck.
1612 - 1614 Jacob Croese
1614 - 1617 Symon Jacobsse van Couwenhoven, timmerman, gehuwd met Anna Jansdr van Schayck.
Veiling bij Willig Decreet.
1617 - 1620 Henric van Honthorst, kanunnik van Oud Munster.
1620 - 1648 Jan Henricxs van Hoochvelt, stadstimmerman/werkmeester der Stad Utrecht, gehuwd met Stijntje Jansse Post.
1648 - 1667 Joris Thomasse Flud (elders meer welwillend Fluyt genoemd), kistemaker/schrijnwerker, gehuwd met Petronella van Hensburch.
Veiling bij Willig Decreet.
1667 - ????? Geurt Dirxs van Es, meester metselaar, gehuwd met Marrichgen Jacobs, later met Adriaentgen van Werkhoven.
???? - 1691 Abraham van Schayck.
1691 - 1837 Johannes Versteeg, houtkoper, gehuwd met Willemina van Charlois. Bewoner. Hendrik Versteeg (zoon van Johannes), houtkoper, gehuwd met Willemina van Poolsum. Bewoner.
Jan Everard Versteeg (zoon van Hendrik), houtkoper, ongehuwd en kinderloos. Bewoner.
Jan Everard Ravensteijn (oomzegger van Jan Everhard Versteeg), houtkoper, gehuwd met Cornelia Margareta Wolff, Bewoner.

- Wilhelmina Wolff-Ravensteijn, (zuster, tevens
schoonzuster van Jan Everard Ravesteijn,
Rentenierster, Bewoner.
- 1837 - 1845 Mr. Coenraad Moorrees, gepensioneerd
Rijksontvanger te Nijkerk, gehuwd met
Anna van der Brug. Bewoner.
- 1845 - 1850 Wilhelmina Anna Snoeck, vrouwe van Hur-
wenen, Rentenierster te Nijmegen.
- 1850 - 1866 Johann Heinrich Weyler, gepensioneerd
kapitein van het Oost-Indische leger,
gehuwd met Charlotte van der Lith.
Bewoner.
- 1866 - 1894 Elisabeth Templeman van der Hoeven.
Bewoner.
- 1894 - 1901 Ds. J.H. Guldenarm, emeritus predikant te 's
Gravenzande. Bewoner.
- 1901 - 1918 Willem, Petronella en Catharina Overwijn,
ongehuwde broer en zussen, die stuk voor
stuk van hun adressen in de Twijnstraat en
elders aan de Gracht naar nummer 333
verhuizen om samen hun oude dag door te
brengen. Bewoners.
- 1918 - 1928 Mr. Jacobus Johannes de Waal Malefijt,
advocaat en procureur. Bewoner.
- 1928 - 1968 Henri Boudier, inspecteur der Posterijen te
Groningen, later directeur van het hoofd-
postkantoor te Utrecht, gehuwd met Clasina
Bakker. Bewoner.
- 1968 - Huidige eigenaars-bewoners.

*Renaissance muurkastje in
de tussenkamer op de
begane grond. Gevonden
bij de restauratie achter het
behang.*

Bronnen en noten.

- 1) Voor dit Steengoed is een vast repertoire van bronnen in het GAU geraadpleegd: Transporten en plechten; DTB; Manuaal Liberale Giften; Momboirkamer; 100e Penning; Adresboeken; Notariële archieven etc. etc.
- 2) Edinga, Hans: Tien huizen/duizend levens. Het leven van Ina Boudier-Bakker. Amsterdam, P.M. van Kampen en Zn.
- 3) Gelder, H. Enno van: De Nederlandse Munten, Utrecht, Het Spectrum, 1972. p. 88 en 89.
- 4) Drs. A.A.J. Scheffers, conservator van 's Rijksmunt, deelde mee dat geen van de huiseigenaren in rechtstreekse relatie stond tot aan hem bekende Utrechtse muntmeesterfamilies.
- 5) Met de Samoreus (letterlijk schip voor de Sambre en Meuse) ook wel Ceulenaar geheten, werd het vrachtverkeer naar Duitsland over de Rijn verzorgd. De afmetingen waren 110 tot 150 voet lang en 15 tot 24 voet breed. Zie o.a.: P. le Comte: Vijftig afbeeldingen van schepen en vaartuigen in verschillende bewegingen. Amsterdam, F.Kaal, 1831.
- 6) "Prometheus" werd opgericht 19-11-1945; tot 1958 was het adres nog: Oudegracht 333, kelder.
- 7) Dolfin, M.J. e.a.: De huizen binnen de singels. SDU, 's Gravenhage, 1989. Deel IIIA p.429

